

בלבבי משכן אבנה

נקודה מתוך הפרשה

שְׁלַח

בפרשתן (יג, כ) נאמר בשליחות המרגלים: "והימים ימי ביכורי ענבים", כלומר ענבים שעדיין לא בשלים לחלוטין. האם ניתן לומר שנרמז כאן; שהשורש לחטא המרגלים מושרש בחטא אדה"ר - בבחינת אכלה פגה. וכן על דרך זה יש לומר שהוא מה שהביא לאח"כ לקרוא למקום ההוא "נחל אשכול" (שם יג, כד) בחינת שכול דומיה דחטא עה"ד טו"ר.

ביאור מורינו הרב שליט"א

אבותינו ממצרים, וכן לא חטאו בעגל, וכן חיבבו את ארץ ישראל. וכמו שהציאה ממצרים היה בזכותן, כן היה ראוי שהן יהיו תחילת הכניסה לארץ ע"י מרגלים, ונודע שמדרגת אישה היא מדרגת ארץ.

וזש"כ "והימים ימי ביכורי ענבים" (פסוק כ), והיינו שורש הענבים הראשונים בעולם, וזהו "ביכורי" ענבים דייקא, והיינו שבענבים אלו התנוצצו הענבים הראשונים, למ"ד עץ הדעת גפן היה, שאז היה פיתוי הס"מ ונפלו אדה"ר וחוה. ורמז לכך ר"ש מאוסטרופולי (הובא בחומת אנך על הפסוק שם) וז"ל, לפני אותיות ענבים, סמאל, עכ"ל. ואז נפלו לעץ הדעת רע. ועיין פנים יפות (פסוק כד). וחתם סופר (במדבר יא, ג), ובבחינה זו כתיב, "אשכול מרורות למו", א - שכול, לשון מות, שסמא"ל שרו של עשו, הוא מלאך המות.

אולם אם היו לוקחים הענבים כראוי, אזי היו נדבקים בשלמות כמ"ש בכלי יקר (שם), וז"ל, ועל צד הרמז אמר, שישראל נמשלו לענבים, כמ"ש (הושע, ט, י) "כענבים במדבר מצאתי ישראל". ובמדרש (ילקו"ש וישב, מ, קמו, עיי"ש), אמרו, "הבשילו אשכולותיה ענבים", הגיע זמנם של ישראל להיות נגאלין, ע"ז אמר כאן "והימים ימי ביכורי ענבים", הגיע זמנם של ישראל להיכנס לארץ, כי כבר נתברכו ונתבשלו ונגמר כל שלמותם ע"י התורה שקיבלו, עכ"ל. ועיין בכתביו בפנקסו של הג"ר מרדכי אפרים (שלח, ד"ה וראיתם).

כתיב (במדבר יג, ב) "שלח לך אנשים", ואמרו (סדר אליהו רבה, כט), וז"ל, מדעתך, ולא מדעתי, עכ"ל. ומבואר שכל השליחות היתה לדעתו של משה - משורש דעת. ולכן שליחות זו עלולה ליפול לדעת דקלקול, ששורשה מעץ הדעת טוב ורע. אולם עבודת משה להכניס הארת דעת טוב, כמ"ש בקהילת יעקב (ערך טוב), וז"ל, שלח לך, לדעתך, שענין שליחת המרגלים שיכניסו בה (בא"י) מח הדעת, וזהו לדעתך דייקא, דמשה היה בחינת הדעת, עכ"ל, עיי"ש. (ועיין עוד בפרשתנו: תולדות יעקב יוסף, אות א', עטרת ישועה, אמרי מנחם, בית אהרן, אורח לחיים, אהבת שלום, ועוד). אולם כמ"ש ר' יוסף בכור שור (פסוק לג), וז"ל, לדעתך, ולא לדעתם, והמרגלים נטלו לדעתם, עכ"ל. והיינו שדעת משה דעת טוב, והם נטו לדעתם ונפלו לדעת רע. ונמצא שיש כאן ג' דעות: א. דעת הקב"ה, וזהו דעת הגנוזה בעץ החיים. ב. דעת משה, והוא דעת טוב. ג. דעת המרגלים, שנפלו לדעת רע.

ועיין כלי יקר (פסוק ב) שפירש שלדעת הקב"ה היה לו לשלוח נשים כמ"ש חז"ל (ילק"ש פנחס תשעג, כז) האנשים היו שונאים את הארץ ואמרו "ניתנה ראש ונשובה מצרימה" (במדבר יד, ד), והנשים היו מחבבות הארץ ואמרו "תנה לנו אחוזה" (שם כז, ד), עיי"ש.

והנה בחטא עץ הדעת, האישה שורש החטא, שאכלה תחילה ונתנה אף לבעלה - אדה"ר. אולם הכא, נתקן כח הנשים, שמכח נשים צדקניות נגאלו